

Manus 7: Rätten att vägra

Den sjätte dimensionen av religions- och övertygelsefrihet gäller rätten att vägra på grund av samvetsbetänkligheter.

Samvetsvägran innebär att neka att göra något du förväntas göra, för att det skulle bryta mot ditt samvete att göra det.

Denna dimension har svagt skydd i internationell lagstiftning om mänskliga rättigheter. Den enda specifika formen av samvetsfrihet som nämns i FN-dokumenterna är rätten att vägra militärtjänst. Och den nämns inte heller i juridiskt bindande FN-konventioner eller i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Däremot nämns den i den allmänna kommentaren nr 22 från FNs kommitté för mänskliga rättigheter. Kommentaren är skriven av FNs människorättsexperten och förklarar hur stater bör tolka artikel 18 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Kommittén drar slutsatsen att artikel 18 stödjer rätten att vägra militärtjänst av samvetsskäl, om kravet att döda allvarligt strider mot ens samvete och rätten att utöva religion eller övertygelse.

Många länder erkänner denna rättighet och erbjuder alternativ tjänstgöring och undantag. Men det finns fortfarande ett antal stater som fängslar dem som vägrar göra militärtjänst på grund av sin religiösa eller pacifistiska övertygelse. Jehovas vittnen är den grupp som drabbas mest av detta. I Sydkorea avtjänade till exempel 395 Jehovas vittnen fängelsestraff för vapenvägran i juli 2016.

Förutom vapenvägran erkänns ofta andra former av samvetsfrihet på nationell nivå. Det gäller främst hälso- och sjukvård, till exempel barnmorskor och läkare som vägrar att utföra aborter. I vissa länder har frågor om samvetsfrihet tagits upp när det gäller samkönade äktenskap. Det finns dock ingen klar internationell rättslig norm för dessa frågor ännu och ämnet är mycket kontroversiellt. Ofta förekommer svåra frågor om rättigheter som står i strid med varandra, till exempel om rätten till samvetsfrihet strider mot kvinnors rättigheter eller mot antidiskrimineringslagstiftningar.

Sammanfattningsvis: Den här filmen tar upp frågan om samvetsfrihet.

Samvetsfrihet är rätten att vägra att göra något som man normalt förväntas göra. Rätten att vägra göra militärtjänst är svagt skyddad i internationell rätt. Många länder erkänner denna rättighet, men vissa fängslar vapenvägrare. Många stater erkänner också andra former av samvetsfrihet på nationell nivå.

I utbildningsmaterialet på hemsidan finns mer information om samvetsfrihet, inklusive texter från grunddokumenterna om de mänskliga rättigheterna med hänvisningar till ämnet.